
ISSN 0554-6397
UDK 378.014.3:656.617
(497.5:4-67EU)"200"
PREGLEDNI RAD (*Review*)
Primljeno (*Received*): 07/2005.

Prof.dr.sc. **Pavao Komadina**, dipl. inž.
Mr.sc. **Igor Rudan**, dipl. inž.
Mr.sc. **Vlado Frančić**, dipl.inž.
Pomorski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Studentska 2, 51000 Rijeka

Hrvatsko visoko pomorsko školstvo u svjetlu Bolonske deklaracije

Sažetak

Republika Hrvatska je na ministarskoj konferenciji u Pragu 2001. godine potpisala Bolonjsku deklaraciju čime se obvezala da će s njezinim načelima i zahtjevima uskladiti svoje visoko školstvo do 2010. godine. Odlukom Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa sva visoka učilišta u Republici Hrvatskoj dobila su zadatak izraditi nove planove i programe sukladno Bolonjskoj deklaraciji. Planovi i programi su izrađeni, izvršena je njihova evaluacija pa je na preporuku Nacionalnog vijeća za visoku naobrazbu resorno ministarstvo 15. lipnja 2005. godine izdalo dopunsice za početak novog sustava visokoškolskog obrazovanja školske godine 2005/2006.

Ovaj rad analizira i ocjenjuje budućnost pomorskog visokog školstva u svjetlu Bolonske deklaracije.

Cljučne riječi: Bolonjska deklaracija, Bolonjski proces, novi sustav obrazovanja pomorskih časnika, pomorsko sveučilište Rijeka, Jadransko pomorsko sveučilište Rijeka

1. Uvod

Malo je priobalnih država u svijetu s tako dugom i plodnom tradicijom pomorskog školstva kao Republika Hrvatska.

Godine 2004. navršilo se 155 godina od osnutka prve pomorske škole u Bakru, a samo su neznatno kasnije osnovane ostale pomorske škole na hrvatskoj obali Jadrana, primjerice u Malom Lošinj, Dubrovniku, Zadru i Splitu.

Viša pomorska škola osnovana je u Rijeci 1949. godine kao prva visokoškolska ustanova na istočnoj obali Jadrana, ako se ne uzmu u obzir više teološke škole. Taj put slijedile su više pomorske škole u Splitu i Dubrovniku.

Programi, prostori, oprema i nastavnici prilagođavali su se zahtjevima razvoja brodova i brodarstva, prvenstveno, na hrvatskoj obali Jadrana ali i u svijetu. Nemali utjecaj na razvoj pomorskog školstva imale su krize i konjunktura na tržištu brodskeg prostora te manjak ili višak pomorskih kadrova na domicilnim brodovima i svjetskom tržištu na kojem je Hrvatska imala i još ima značajnu ulogu. To su hrvatski pomorci priskrbili svojim znanjem, stručnošću, odgovornošću i pouzdanošću.

Sustavi obrazovanja pratili su razvoj događanja u svijetu, a svjedodžbe i ovlaštenja izdavale su se u skladu s međunarodnim konvencijama i njihovim zahtjevima.

Razvoj pomorskog školstva u Hrvatskoj može se podijeliti u tri perioda i to:

- do Drugog svjetskog rata postojale su srednje pomorske škole s dugom tradicijom i mogućnošću stjecanja najviših brodskih časničkih zvanja,
- poslije Drugog svjetskog rata, nagli razvoj brodarstva i pomorskih tehnologija obilježio je nastavak srednjoškolskog obrazovanja na Višim pomorskim školama i potrebom za visokoškolskim, tj. fakultetskim obrazovanjem kadrova za rad u pomorskom gospodarstvu. Presudnu ulogu od 1978. godine imala je STCW konvencija,¹
- treća razdoblje započinje 1978. godine osnivanjem prvog fakulteta pod nazivom Fakultet za pomorstvo i saobraćaj u Rijeci (nastao iz Više pomorske škole), a pridružili su mu se Pomorski fakulteti u Splitu i Dubrovniku. Taj period visokoškolskog obrazovanja pomorskih kadrova doživio je kulminaciju ujednačavanjem visokoškolskih obrazovnih programa pomoraca s programima u zemljama Europske unije koje je upravo u tijeku (početak školske godine 2005/2006.) a u skladu s Bolonjskom deklaracijom, o čemu se govori u nastavku ovog rada.

Zbog svoje specifičnosti u obrazovanje pomoraca, osim Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, veliku ulogu i utjecaj ima Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka u pogledu izdavanja ovlaštenja koja i danas priznaje IMO-a² na međunarodnom tržištu rada. Izdavanje ovlaštenja obavlja se na osnovi Pravilnika³ ovog Ministarstva.

---

¹ STCW Konvencija = Međunarodna konvencija o standardima za obrazovanje, ovlaštenja i vršenje straže pomoraca, London, 78. s amandmanima 95.

² IMO – International Maritime Organization – (Međunarodna pomorska organizacija)

³ Pravilnik o zvanjima i svjedodžbama o osposobljenosti pomoraca na brodovima trgovačke mornarice Republike Hrvatske 8/02., 5/03.

2. Što je Bolonjska deklaracija?

Ideja o osmišljavanju i stvaranju europskog modela visoke naobrazbe prvi put je izražena u Povelji europskih sveučilišta⁴ 1988. godine u Bolonji. Potpisali su je rektori brojnih europskih sveučilišta.

Deset godina kasnije (1998. g.) uslijedio je dokument od kojeg je počela obnova visokoškolskog sustava pod nazivom “Zajednička deklaracija o usklađivanju gradnje europskog sustava visoke naobrazbe” ili tzv. Sorbonska deklaracija. Sljedeći korak je Zajednička deklaracija europskih ministara naobrazbe okupljenih u Bolonji pod nazivom “Europski prostor visoke naobrazbe” koja se popularno zove “Bolonjska deklaracija”. Deklaraciju je potpisalo 29 zemalja koje su se potpisom obvezale da će u razdoblju od 2000. do 2010. godine provesti mjere u cilju stvaranja jedinstvenog europskog visokoškolskog prostora.

Nakon Bolonjske deklaracije donesena su dva važna dokumenta o tomu što valja učiniti da bi se ostvario, odnosno ujednačio europski prostor visoke naobrazbe. Prvi dokument je iz Praga 2001. godine poznat kao “Praško priopćenje”⁵ i drugi “Berlinsko priopćenje”⁶ iz 2003. godine.

Hrvatska je Bolonjsku deklaraciju potpisala na ministarskoj konferenciji u Pragu 2001. godine i obvezala se da će svoje visoko školstvo prilagoditi njezinim načelima i zahtjevima do 2010. godine.

Korak dalje je i odluka ministara za visoku naobrazbu europskih zemalja da stvore posebno tijelo pod nazivom “Bologna Follow-up Group” koje izvještava ministarske konferencije o općem stanju učinkovitosti i realizaciji europskog sustava visoke naobrazbe, ali i o stanju u svakoj pojedinoj državi potpisnici.

Glavi ciljevi i zadaci Bolonjske deklaracije su:

1. Prihvaćanje sustava lako prepoznatljivih i usporedivih stupnjeva te uvođenje dodataka diplomu u svrhu promicanja mogućnosti zapošljavanja Europljana i konkurentnosti europskog sustava visoke naobrazbe na međunarodnoj razini.
2. Prihvaćanje sustava naobrazbe koji se temelji na dva ciklusa: preddiplomskom i diplomskom. Drugi ciklus, tj. diplomski studij može upisati student koji završi prvi ciklus. Prvi ciklus mora trajati najmanje tri godine. Naobrazba stečena završetkom preddiplomskog studija mora biti takva da se na temelju nje može zaposliti na europskom tržištu rada. Drugim se ciklusom stječe stupanj magistra/doktora, kao što je to, već sada, u mnogim europskim zemljama.

⁴ Povelja europskih sveučilišta - Magna charta Universitatum, Bologna 1988. godine

⁵ Praško priopćenje - Prague Communiqué 2001.

⁶ Berlinsko priopćenje - Berlin Communiqué 2003.

3. Uvođenje bodovnog sustava ECTS⁷, koji predstavlja prikladno sredstvo za ostvarivanje zamisli o studentskoj mobilnosti (pokretljivosti). Student može skupljati bodove i izvan sustava visoke naobrazbe: primjerice u sustavu cjeloživotnog obrazovanja.
4. Promicanje mobilnosti u kojoj će se studenti moći uključivati u nastavu i obuku te koristiti sve pogodnosti predviđene za studente na sveučilištima u drugim zemljama; istodobno će se nastavnicima i administrativnom osoblju priznavati vrijeme provedeno na istraživanju i u nastavi u drugim europskim zemljama.
5. Promicanje europske suradnje u brizi za kvalitetom, a s ciljem stvaranja usporedivih kriterija i metodologija osiguranja i provjere kvalitete svakog visokoškolskog sustava.
6. Promicanje tzv. europske dimenzije u visokom školstvu, osobito u programima studija, suradnji među visokoškolskim ustanovama, mobilnosti te integriranim studijskim programima.⁸

Jednom riječju, “Bolonjska deklaracija” predstavlja sustavan pristup s mjerama i akcijama s ciljem stvaranja europskog prostora visoke naobrazbe pa se to često naziva i “Bolonjskim procesom”.

3. Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju Republike Hrvatske i Bolonjska deklaracija

U ljetu 2003. godine Hrvatski Sabor prihvatio je novi Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (u daljnjem tekstu novi Zakon), kojim se određuju potrebni iznosi ECTS bodova za pojedine sveučilišne stupnjeve⁹, prikazane u tablici 1.

Tablica 1: Novi hrvatski sveučilišni stupnjevi i ECTS bodovi

Stupanj/ciklus	ECTS bodovi u ciklusu	ECTS bodovi (godina studiranja) od početka studija
Prvostupnik (BSc)	180-240	180-240 (3-4 godne studija)
Magistar struke	60-120	300 (5 godina)
Doktor znanosti (PhD)	180	480 (8 godina)

⁷ ECTS - European Credit Transfer System - europski sustav prijenosa bodova

⁸ Polić Bobić, M., Bolonjski procesi i hrvatsko visoko školstvo, “Prvi koraci u Bolonjskom procesu”, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, 2005.

⁹ Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, članci 70, 71, 72 i 73; N.N. br. 123/03., 198/03., 105/04. i 174/04.

Novi Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, u skladu s Bolonjskim procesom, podijelio je sveučilišne studije na tri razine:

1. Preddiplomski studij
2. Diplomski studij
3. Poslijediplomski studij

Preddiplomski sveučilišni studij, u pravilu, traje tri do četiri godine i njime se može steći 180-240 ECTS bodova. Nakon završetka preddiplomskog studija, stječe se akademski naziv prvostupnik (baccalaureus, odnosno baccalaurea – BSc) uz naznaku struke.

Diplomski sveučilišni studij traje jednu do dvije godine i njegovim završetkom stječe se 60 do 120 ECTS bodova. Završetkom diplomskog sveučilišnog studija (osim studija medicine) stječe se akademski naziv magistar struke. Ukupan broj bodova koji se stječu na preddiplomskom i diplomskom sveučilišnom studiju iznosi najmanje 300 ECTS bodova.

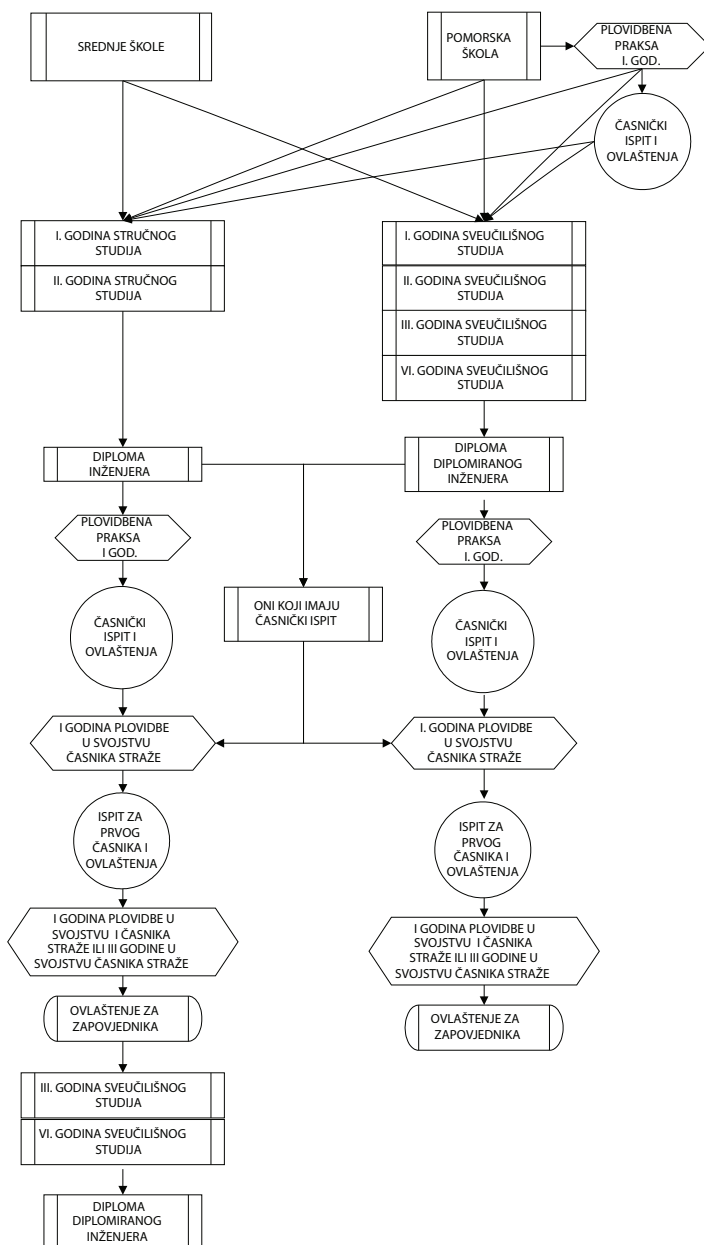
Poslijediplomski sveučilišni studij može se upisati nakon završetka diplomskog sveučilišnog studija. Traje u pravilu tri godine i nakon javne obrane doktorskog rada stječe se akademski stupanj doktora znanosti (dr.sc.; PhD).

Novim Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, usklađenim s Bolonjskom deklaracijom, stvoreni su uvjeti da se hrvatski sveučilišni studiji uklope u europski sustav visoke naobrazbe.

4. Postojeći sustav obrazovanja kadrova u pomorstvu

Baza postojećeg sustava je završena srednja pomorska ili druga srednja škola poslije koje su kandidati mogli upisati na jednu godinu stručni ili sveučilišni studij. Učenici koji su završili srednje pomorske škole (brodostrojari i nautičari) mogli su obaviti plovdbenu praksu te polaganjem časničkog ispita steći časnička zvanja (nautičari trećeg i drugog časnika, a brodostrojari trećeg časnika).

Najviša zvanja (prvi časnik palube i zapovjednik na brodovima iznad 3.000 BT i drugi časnik stroja i upravitelj stroja na brodovima iznad 3.000 kW) mogu se steći po završetku dvije godine stručnog studija ili četiri godine sveučilišnog studija, uz obavljenu praksu i polaganje ispita koji su propisani Pravilnikom o zvanjima i svjedodžbama o osposobljenosti pomoraca na brodovima trgovačke mornarice Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu Pravilnik). Ovaj sustav prikazan je shemom 1. za nautičare, a shema za brodostrojare neznatno se razlikuje.

Shema 1. Postojeći sustav obrazovanja i stjecanja ovlaštenja za najviša zvanja nautičara

Iz sheme 1. vidljivo je da su zapovjednici broda i upravitelji stroja koji su svoja zvanja i višu školsku spremu stekli s dvije godine studija i višegodišnjim stažom na brodu. Nakon iskrcaja nailaze na zapreke i teškoće kod zapošljavanja na kopnu. Pored činjenice da su upravljali skupom imovinom (brod i teret), da posjeduju veći broj ovlaštenja sukladno međunarodnim propisima i STCW konvenciji, te posjeduju multidisciplinarna znanja (tehnička, tehnološka, pravna, ekonomska, medicinska, itd.) trebaju u poznim godinama upisati još dvije godine studija da bi stekli visoku školsku spremu.

Vidljivo je, također, da samo pomorci s najvišim zvanjima na brodu koji su završili četiri godine stručnog ili sveučilišnog studija imaju visoku školsku spremu (zapovjednik i dipl. inž. pomorskog prometa, smjer nautički npr.), ali, u pravilu, zbog objektivnih razloga takvih je malo.

Pri kreiranju ovog sustava obrazovanja i osposobljavanja za najviša pomorska zvanja radne skupine stručnjaka su ukazivale da je dvije godine studija premalo, a da je četiri godine studija, s obzirom na plovidbenu praksu, predugo vrijeme. Međutim, primjeren trogodišnji studij, koji bi bio rješenje po tada važećem Zakonu o visokom obrazovanju, nije donosio zvanje dipl. inž. i nije se priznavala visoka školska sprema.

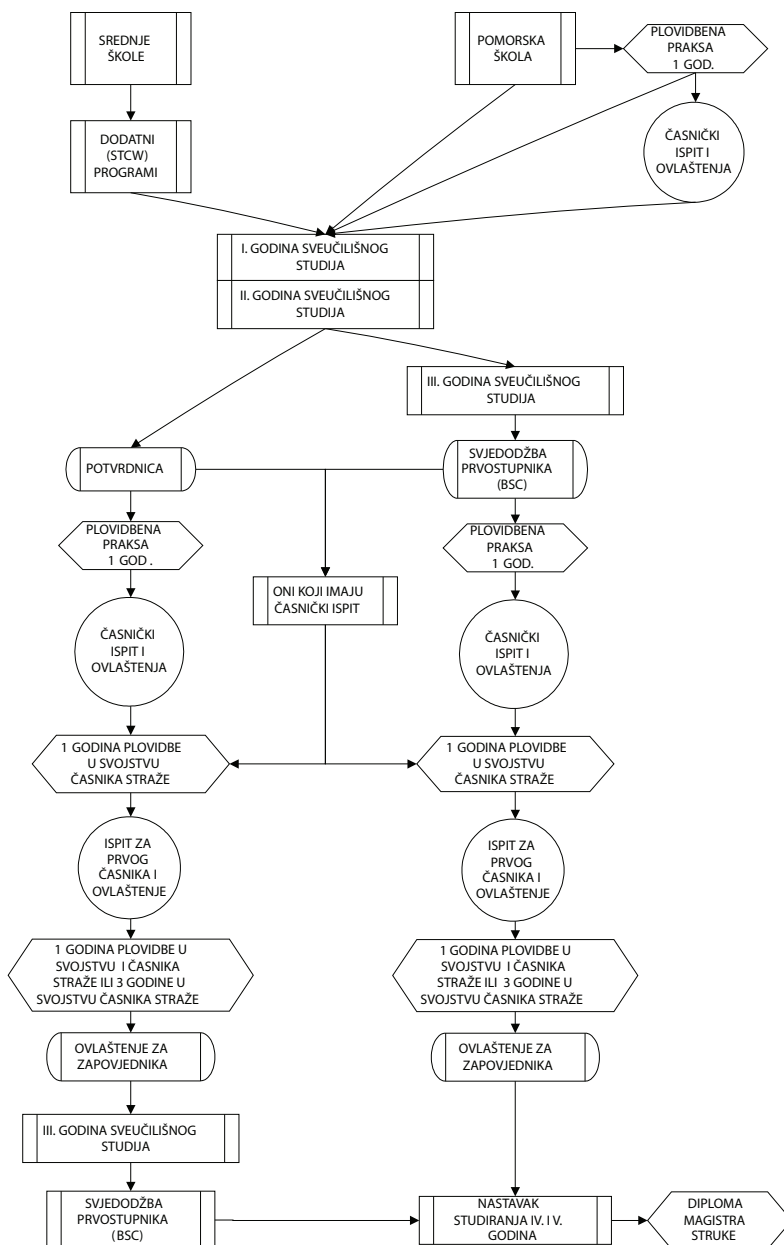
Kako se Bolonjskim procesom i novim Zakonom zvanje prvostupnika (BSc) može steći s najmanje tri godine studija, novi sustav obrazovanja je u skladu s tim doveo pomorce s najvišim zvanjima u isti položaj s prvostupnicima ostalih struka.

5. Novi sustav obrazovanja kadrova u pomorstvu

Pri izradi novog sustava vodilo se računa o Bolonjskoj deklaraciji i novom Zakonu u pogledu trajanja studija i mobilnosti studenata i profesora, o istovjetnosti programa na istorodnim obrazovnim ustanovama, sadržajima STCW konvencije 78/95, te potrebama pomorskog gospodarstva u pogledu kvalitete i potražnje kadrova.

Novi sustav sveučilišnog obrazovanja na pomorskim učilištima u skladu je s Bolonjskom deklaracijom i novim Zakonom te predstavlja varijantu studija 3 + 2 + 3, odnosno tri godine preddiplomskog studija za prvostupnika, dvije godine diplomskog studija za magistra struke i tri godine poslijediplomskog studija za stjecanje akademskog naziva doktora znanosti.

Shema 2. prikazuje sustav obrazovanja i stjecanja ovlaštenja za najviša zvanja nautičara, a neznatno je različit način obrazovanja brodstrojara.

Shema 2. Novi sustav obrazovanja i stjecanja ovlaštenja za najviša zvanja nautičara

Specifičnost novog sustava visokoškolskog obrazovanja nautičara i brodstrojara je u tomu da se trogodišnji studij za prvostupnika može realizirati kao sustav 2 + 1 od kojih prve dvije godine obuhvaćaju sadržaje STCW konvencije 78/95., dovoljne za stjecanje najviših zvanja, a treća godina predstavlja nadgradnju.

Studenti, nakon što su položili sve ispite iz prve dvije godine studija, uz potvrđnicu učilišta, mogu obaviti plovdbenu praksu u svojstvu pripravnika (ako je već nisu obavili) i časnika te položiti ispit prema Pravilniku i steći najviša ovlaštenja. Nakon toga, a posebno ako svoju karijeru žele nastaviti zaposlenjem na kopnu u pomorskom gospodarstvu, imaju mogućnost nastaviti započeti studij na trećoj godini i steći svjedodžbu prvostupnika. Do svjedodžbe prvostupnika moguće je doći i kontinuiranim pohađanjem trogodišnjeg studija, nakon čega je za stjecanja najviših brodskih zvanja potrebno obaviti plovdbenu praksu prema istom Pravilniku.

Studenti koji se uključuju u sustav, a nisu završili srednju pomorsku školu, morat će dodatno usvojiti programe STCW konvencije koje nisu imali u svojim srednjoškolskim programima.

Pomorski fakultet u Rijeci ima dopusnicu za izvođenje pomoračkih sveučilišnih studija:

- «Nautika i tehnologija pomorskog prometa» i
- «Brodostrojarsvo»

Osim tih dobio je dopusnice i za studije:

- «Elektroničke i informatičke tehnologije u pomorstvu»,
- «Tehnologija i organizacija prometa» i
- «Logistika i menadžment u pomorstvu i prometu».

Fleksibilnost studija po Bolonjskoj deklaraciji i mjerljivost završenih programa ECTS brodovima omogućava nautičarima i brodstrojara i nastavak diplomskih i poslijediplomskih studija na ostalim sveučilišnim programima ili najbližim smjerovima, što je u skladu s novim zanimanjem, željama, sklonostima i prirodom posla koju će bivši časnici obavljati u budućnosti na kopnu.

Zaključak

Prilagodba studijskih programa nautičara i brodstrojara sustavu visokoškolskog obrazovanja po Bolonjskoj deklaraciji znači veliki napredak. Bolonjska deklaracija ujednačava programe prema zahtjevima STCW Konvencije iz 75/95. godine prema kojoj su se hrvatskim pomorski časnici (svjedodžbama i ovlaštenjima) zapošljavali na svjetskom tržištu rada kao ravnopravni partneri. S druge strane, Bolonjska deklaracija svojim modelom obrazovanja ujednačava duljinu trajanja studija, što do danas nije bio slučaj. Naime, vrlo je teško naći dva istovjetna sustava u Europi ili u svijetu.

Novi sustav visokoškolskog obrazovanja pomoraca po Bolonjskoj deklaraciji, kojim započinje studijska godina 2005/2006. na svim visokim učilištima u Hrvatskoj, omogućava stjecanje najviših zvanja na brodu i s dvije godine studija. To, nema sumnje, odgovara našim brodarima jer se obrazovanje ne produžuje u odnosu na sadašnji

sustav, a programima su obuhvaćeni svi sadržaji STCW Konvencije 78/95. godine. Osim toga, mogućnost upisa treće godine studija i stjecanje svjedodžbe prvostupnika za nautičare i brodstrojare znači prvi put isti status sa završenim studentima drugih visokoškolskih ustanova (studenti strojarstva, brodogradnje, građevine, ekonomije npr.), što je od posebne pogodnosti i važnosti prilikom zapošljavanja na kopnu, nakon završene plovidbe, kako je to u zemlji i svijetu najčešća praksa. Naime, poznato je da pomorski časnici, zbog otežanog života na brodu i odvojenosti od svojih obitelji, u prosjeku, ne plove duže od 10 godina.

Velika prednost i pogodnost novog sustava je što se bivši pomorski časnici, zapovjednici i upravitelji stroja mogu, ravnopravno, nakon zaposlenja, najčešće u pomorskom gospodarstvu, uključiti na diplomski studij koji traje još dvije godine ili čak poslijediplomski/doktorski koji traje tri godine.

Prve dvije godine od tri, koliko traje preddiplomski studij za nautičare i brodstrojare, u svojim programima imaju inkorporirane sadržaje STCW Konvencije 78/95. za stjecanje posebnih ovlaštenja tako da pomorski časnici neće trebati pohađati dodatne tečajeve uz znatne troškove, osobne ili brodarskih društava, osim onih specijalističkih koji se ne mogu izuzeti.

Naglašeni i često najavljivani manjak časničkih kadrova (posebice brodstrojara) neće se riješiti bolonjskim procesom, već će brodari i resorno Ministarstvo morati uvoditi posebne mjere i stimulanse. Primjerice, omogućiti plovidbenu praksu za stjecanje ovlaštenja za prva časnička zvanja na hrvatskim brodovima i kod domaćih brodara poboljšati uvjete rada na brodovima (beneficirani radni staž), kreditirati učenike i studente, skraćivati vrijeme u plovidbi povoljnijim ugovorima, plaćati socijalno i mirovinsko osiguranje itd.

Treba naglasiti da je uvođenje visokoškolskog sveučilišnog studija za nautičare i brodstrojare u škol. god. 2005/2006. po Bolonjskoj deklaraciji realizirano izradom zajedničkih i istovjetnih programa Pomorskog fakulteta u Rijeci, Pomorskog fakulteta u Splitu, Odjela za pomorstvo Sveučilišta u Dubrovniku i, prvi put, Odjela za pomorstvo Sveučilišta u Zadru, uz dopusnice Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta i uz potporu i podršku Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka u pogledu stjecanja ovlaštenja.

Nakon značajnih datuma kada su osnovana prva učilišta (Srednja pomorska škola u Bakru 1849., Viša pomorska škola u Rijeci 1949., Pomorski fakultet u Rijeci 1978. godine), školska 2005/2006. godina ostat će zapamćena po uvođenju novih sveučilišnih programa za pomorska učilišta u skladu s Bolonjskom deklaracijom.

Također, može se nagovijestiti da će sljedeći veliki korak u racionalizaciji i kvaliteti obrazovanja pomorskih časnika, ali i uspješnih pomorskih gospodarstvenika, biti osnivanje Hrvatskoj pomorskog sveučilišta u Rijeci, čije će sastavnice biti današnji pomorski fakulteti u Rijeci i Splitu te odjeli za pomorstvo Sveučilišta u Dubrovniku i Zadru.

Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju treba razmišljati o osnivanju Jadranskog

pomorskog sveučilišta u Rijeci kojeg bi sastavnice bila visoka školska učilišta iz jadranskih obalnih država (i šire) pod nazivom “Adriatic Maritime University” – Rijeka.

Literatura:

- [1] Tempus Cro 4 Bologna “Prvi koraci u Bolonjskom procesu”, Sveučilište u Zagreb, Zagreb, 2005.
- [2] Sveučilište u Rijeci, “Prema društvu znanja”, Rijeka 2001.
- [3] Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, br. 123/03., 198/03., 105/04. i 174/04.).
- [4] STCW Konvencija, IMO, London 1978/95.
- [5] Pravilnik o zvanjima i svjedodžbama o osposobljenosti pomoraca na brodovima trgovačke mornarice Republike Hrvatske 8/02., 5/03.
- [6] Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o zvanjima i svjedodžbama o osposobljenosti pomoraca na brodovima trgovačke mornarice RH, “N.N.” 167/03.
- [7] Komadina, P., “Usuglašavanje stavova i mišljenja o budućem pomorskom školskom sistemu” Savjetovanje “Čovjek na brodu”, Fakultet za pomorstvo i saobraćaj Rijeka i Pedagoški fakultet Rijeka, Rijeka, 1988.

Pavao Komadina

Igor Rudan

Vlado Frančić

Higher Maritime Education within the Framework Declaration of Bologna

Summary

In 2001, at the Conference of the ministers of higher education held in Prague, the Republic of Croatia joined the Declaration of Bologna, having thereby committed itself to harmonize its higher education system with the principles and requirements laid down in the declaration. In this accordance, all higher education institutions in the Republic of Croatia were designated by the Ministry of Science, Education, and Sport to draw up new plans and programmes in accordance with the Declaration of Bologna. The plans and programmes have been completed and evaluated by now and, following the recommendation by the National Board for Higher Education, the new higher education system was approved by the Ministry on 15th June 2005, its implementation to start with the academic year 2005/2006.

The prospects of higher maritime education within the framework of the Declaration of Bologna have been analysed and evaluated in this paper.

Key words: Declaration of Bologna, Bologna process, new system of education for ship officers, University of Maritime Studies Rijeka, Adriatic Maritime University Rijeka.

L'istruzione negli istituti nautici superiori alla stregua della Dichiarazione di Bologna

Sommario

La Repubblica di Croazia quale firmataria della Dichiarazione di Bologna, approvata nella conferenza ministeriale di Praga nel 2001, si è assunta l'obbligo di conformare l'istruzione pubblica superiore alle sue norme entro l'anno 2010. Con un decreto il Ministero delle scienze, dell'istruzione e dello sport ha incaricato tutti gli istituti superiori della Repubblica di Croazia di elaborare i nuovi piani e programmi di studio in conformità alla Dichiarazione di Bologna. Ad elaborazione avvenuta, dopo accurato vaglio e su raccomandazione del Consiglio nazionale dell'istruzione pubblica superiore il ministero competente ha approvato, in data 15 giugno 2005, il nuovo assetto d'istruzione superiore prescrivendone l'applicazione a partire dall'anno accademico 2005/2006. Nel lavoro si prende in esame ed si pondera sul futuro dell'istruzione superiore nell'ambito degli studi marittimi alla stregua della Dichiarazione di Bologna.

Parole chiave: Dichiarazione di Bologna, processi di Bologna, nuovo assetto d'istruzione degli ufficiali marittimi, Università marittima di Rijeka (Fiume), Adriatic Maritime University Rijeka